

Planinski Vestnik

Glasilo „Slovenskega Planinskega Društva“

XXI. letnik

1921

Štev. 8.

Vogel, planina V Plazéh, Veliko Špičje (Lipova Špica).

Dr. H. Tuma.

1. Vogel 2348 m.

Dne 23./8. je bilo zopet čisto jutro. Odšli smo v treh: Kavs, Paver in jaz ob 5.20 zjutraj iz stanu na desno čez prodje Krajne Lašte nasproti planini po dobro izhojeni ovčji stezi in skozi kratko zagato v dol med Kukom (2038 m) in Rušjem (2020 m). Iz planine „Za Skalo“ pelje čez „Krajne Lašte“ ovčja steza čez Sedelce okoli Kuka na lepe zelenice severnega njegovega pobočja proti Plazém.

Prostor pod Rušjem se imenuje Muže. Bržkone se je nekdaj tod molzla ob gorkem poletnem času drobnica, ne da bi jo prignali do stanù. Muže so le do prvega vhoda v dolino, potem se ona imenuje Staro Utro. Ime Utro se da zaslediti po vseh zahodnih Julijskih Alpah in sega v ladinsko narečje. Še na Belunskem, na Tirolski meji, sem zasledil ime „troi“ za tla zapuščene koč. Ravno po imenu Utro in po lastnem imenu tamar, ki se je ohranil v ladinščini neizpremenjen, sklepam, da je bilo staro naseljenje v Julijskih Alpah vseskozi, kjer prebivajo danes Slovenci in Ladinci, prvotno slovensko.

Preden se zavije iz Muž pod Rušje, je lep pogled na Kaluder, Veliko Babo, Lanževico, Krnice in Kol v prvem obodu, zad za njimi je Krnska skupina. Dolina Starega Utra zapira na eni strani Rušje, na drugi strani pa greben od Kuka na Planjo 2090 m. Od Planje doli klinasto segajo zvaline, ob stezi pri točki 1921 m je orjaški leci podoben bolvan. Ves klin se imenuje „Na Láberji.“* Od Laberja naprej se odpre

* Laberje splošno pomeni zrušene peči, sicer pa labora, po Tolminskem „breccia.“

proti jugu „Dolič“, med Rušjem (2020 m) in Čelom (2227 m), severni greben tvori Travniški Rob (2135 m), Travniško sedlo (2099 m) in Travnik (2252 m). Med Čelom in Travnikom sta dve špici Vršaca (2234 m). Med Vršacem in Čelom je škrbina „Mala Vrata“, čez katero se prehaja iz Doliča v „Dol pri Bajti.“ Pri Bajti vzhodno pred Čelom so nekdanji Bohinjci imeli pastirski stan. Greben Čela sega do Velikih Vrat. Že ime Travnika pove, da je vse pobočje od Travniškega robu pa do vrh Travnika pokrito z gosto travo. Dolina pod Travnikom od Laberja naprej in pod Vršacem se imenuje Travniška dolina.

Na široko Travniško sedlo 1099 m smo stopili ob $\frac{3}{4}$ 7, na severno stran je prehodno do zelenic pod Travnikom, ne pa dol v dolino Plazje. Travniška Škrbina je med Vršacem in Travnikom. Pot je ves čas dobro izhrojena pastirska steza do škrbine, tam se izgubi. S Travnike Škrbine zagledaš na jugu pod seboj širne, gole lašte pod Voglom. Tudi te so morale biti pred vekovi zelene, ker so imeli Bohinjci svojo planinsko bajto v Dolu pod Vršacem. Orjaška krnica (Kar) pod Vršacem in Voglom, polna zrušenin, so „Konte“. Te so zaprte proti jugu po mogočnih skladovih, imenovanih „Gladki Lašt“ (2113 m). Od Travnike Škrbine se je držati na levo po prodju in kršju, višje gori po cvetnem drnu do Vogla (2348 m), kamor smo stopili ob $\frac{1}{2}$ 8.

Najvišji vrh ni viden takoj, ko se stopi na teme, ker je grebenasto in sega na sever in jug. Proti Gladkemu Laštu se spušča z mogočno ostrogo, na sever pa se združuje z grebenom od Travnika naprej, tako da se v Plazko dolino globoko pod se ne vidi naravnost z najvišjega vrha, marveč je plezati nekoliko dol do roba glavnega grebena. Z ostrogo proti jugu objema greben Vogla z Brdi 2172 do 2328 m orjaško kotlino, v gorenjem delu gruščato, v spodnjem pa založeno z zvalinami in kršjem. Ta kotlina je proti jugu zaprta z orjaškimi skladovi, t. j. „Debeli Lašt“ 2012 m. Krnjav in razvit greben od Vogla naprej preko 2326 m in do Brd se imenuje Láberje. Brda imajo dve mogočni glavi, razmaknjeni ena od druge. Po formaciji pomenijo brda, kakor drugod v Julijskih Alpah, „Kamm“. Z Vogla je na sever lep pogled preko Tičarice 1891 m na skupino Grintavca in Verevice. Posebno mičen je na jug proti jezerom in na gorenjo Komno. Lepo razpoložene so bele škraplje Kola in okoli njega. Prihajajo kakor mogočen zid od Čela doli do Velikih Vrat in vzporedno preko 1922 m, Skodela, podobna povezni skodeli. Do 1759 m se vlečejo nekoliko rušaste „Kosmate Lašte“ Vzporedno z zadnjim delom Kosmatih Lašt sega zeleno Brinje, zad za njim je skrit dol Lepoščine. Dolina Zajezerom je vidna vzdolž orjaške pečine Kopice do Tičarice, proti jugu pa dolga rajda mejnih Kranjskih in Goriških gor od Bogatina do Črne Prsti.

Vreme je bilo brezveterno, da je bila prava slast ležati na solncu. Ostali smo skoraj tri ure na vrhu. Odstop smo nameravali po severni steni naravnost v Plazje. Sprva se gre po grebenu od Vogla naprej ali nekoliko pod njim, da se ogne nekoliko preveč raztrganim pečem do srede Laberja. Malo od te točke na desno je kreniti čez greben in skrbno poiskati strmih zelenic na severni strani, po katerih se zavije na levo in stopi v temno pečnato korito, sprva v smeri grebena, potem na sever in strmo nizdol po grapi, katero zapira mogočna, najmanj 4 m visoka skala. Pod njo odpade grapa strmo. Ker skala, ki celo grapo maši, nima prijemov in stopov, je treba rabiti vrv. Sicer se stopnja premaga tudi s prostim plezanjem, a ker je treba od skale ritenski odskočiti ravno nad prepadom, je brez vrvi tak skok precej opasen.

Pot od te stopnje naprej ni več pretežka. Preide se na menjajoče se zelenice in police, sprva na desno, potem v ridah na desno in levo, tako da se v glavnem drži na levo do velikih sesutin v Bukovcu. Gorenji del je mogočen snežen plaz, na katerega se mora s police, pod njim dolgo prodje dol proti gredini (Terrasse) Rušja nad potokom V Plazéh. Ob 11.45, torej čez pol ure plezanja, smo prišli pod sneg in ravno opoldne na zeleno rušasto gredino, ki obroblja levi breg potoka pod Bukovcem. Pričenja se vidna ovčja steza, ki vede dol skozi rušje, smrečje in po drnu v kakih 20 minutah do izvira potoka V Plazéh. Malokje je tako idiličen prostorček! Kristalno čista voda, ki žubori na več krajih iz tal med zelenim grmovjem, desni breg gozdnat, levi breg travnat, poln slečja, borovničja, rudečih smokvic, kančkov (*rubus saxatilis*) in planinskega cvetja, nad teboj pa ogromne, vstromljene Lope. Tako se imenujejo vse severne pečine pod grebenom 2252 m naprej pa do 2077, in sicer so od 2252 do 2353 Plazke Lope, odtod naprej pa do 2077 Trebiške Lope. Ime cele skupine je torej Lope, s posebnimi imeni za vrhove v grebenu. Proti jugu iznad bukovega gozda se vzpenja zeleno pobočje pod Tičarico 1891 m.

Nismo se mogli ločiti od krasnega prostorčka, ne se dovolj napiti studene vode, tako da smo posedeli skoraj do četrta na 2. Krene se čez potok na levo po slabo vidni listnati stezi v senčnatem gozdu lepih bukovih debel in šib. Ko stopiš iz gozda, stojiš na solnčni zložni senožeti, konec katere, pod temno gozdnato glavo na levem, leži planinski stan V Plazéh. V njej sirari Andrej Komac, brat vodnika Pavra. Bilo je tedaj nekaj pozdravljanja, potem sem se pa spravil na solnčni breg nad stanom pod Malo Tičarico, da prezračim svojo turistiško opravo in se odpočijem. Poti od potoka do planine je 20 do 25 minut.

2. Planina V Plazéh 1546 m.

Planina V Plazéh je najvišja soška planina, a vendar najboljša. Obsega eno lepih dolin naših Alp, katero objemajo na jugu orjaške Lope, Plažki Vršac in Čisti Vrh na vzhod, obe Tičarici, Velika 1891 m in Mala 1707 m proti severu, na zahod pa je dolina odprta. Na prvi stopnji nad vhodom doline 973 m je zaselek „Na Skali“. Vsa Plažka dolina desnega brega ima sočne senožeti in pašnike in višje gori še dobro ohranjen gozd.

Po veliki ravnici pred planinskim stanom pastirji sečejo seno, katero jeseni znosijo „Na Skalo.“ Ravno so bili posekli, zato smo to noč lahko prenočili na suhem, dišečem planinskem mušču, t. j. tenka — kadar je suha — žimi podobna gorska trava. Planinski stan so leta 1905. prezidali. Zato je bilo v stanu mnogo bolj udobno; preskrbljeno je nad sirarnico za senik. V mehkem senu se je dobro odpočilo; bilo mi je treba, ker sem poprej spal dve noči po vrsti na trdi deski in sem imel pred seboj najtežjo turo na vrhovišče Lop 2398 m, t. j. Veliko Špičje.

Od treh soških planin je ona V Plazéh najsnažnejša in najboljše oskrbovana. Takoj ko se stopi in malo pomudi v stanu, se že začuti razlika. Skrbjeno je tudi za odvoz gnoja, vsaj tako, da turistu ni treba skozi globoko blato do gležnja. Po furlanskih planinah morajo pastirji pred odhodom iz planine v koših raznesti ves gnoj daleč okoli stanu po travnikih. Zato pa so planine snažne. Spomladi, pred otvoritvijo planinskih stanov, pridejo žena in mladina iz doline pograbit gnojeve ostanke, tako da živina dobi spomladi obilne in boljše piče. Po Trentskih planinah pa se nikdo ne zmeni za to; zato je okoli njih, koder krave pasejo, polno ščavja, kopriv in gnoja, kjer pa držé le ovce in koze, samega blata.

Paša na planini V Plazéh je lahka in varna, ker ima živina na položnem pobočju pod Tičarico in dol do potoka na desnem bregu ter po rušnati gredini pod Lopami dovolj piče in na meji proti planini Trebiščini ne more čez strmine; tja tudi ne sili, ker so šije 1866 m proti Lopam travnate gori do Vršaca, nad tem pa se pikro vzdigujejo strme Lope. Kakor že povedano, imenuje pastir te orjaške strme pečine Lope, dočim vrhove v grebenu imenuje Kuk (2038 m), Planja (2090 m), Travnški Rob (2135 m), Travnik (2252 m), Vogel (2348 m), Låberje (2326 m), Brda (2328 m), Veliko Špičje (2398 m), Malo Špičje (2315 m), vrhova 2306 in 2077 pa se imenujeta na kratko Zadnje Lope. Lope tvorijo ogromne, na videz nikjer prehodne gole stene. Le pod Kukom in Travnikom so zelenice, ugodna paša divjim kozam. Zelenice pod Travnškim Robom se imenujejo Ščanovica in so pristopne s Travnškega sedla dol, ne pa iz Plažke doline gor.

Lope imajo le eno ostrogo od točke 2326 m „Láberje“ na Bukovici, koder smo bili prejšnji dan odstopili. Najstrmejšje Lope so pod Travnikom 2252 m in pod Voglom 2348, pod katerima je velika prodasta krnica Bukovec. Lope pod Brdom 2328 in Velikim Špičjem 2398 so sicer orjaško vstromljene, vendar kažejo sem in tje zelenice; zaradi tega se imenujejo „Zelene Lope“. Čez nje je mogoč pristop, a mora biti težka plezalna tura prve vrste.

Kavs sam jih še ni preplezal, pač pa je pravil, da so jo drzni pastirji in lovci že prelezli. Pristop po severni steni na Veliko Špičje bi šel iz konca doline pod Plazmí, po zelenicah gori, potem na levo pod zadnje Láberje in na Brda. Najvišji vrh 2348 m imenujejo Bohinjci Lipov Vrh ali Lipova Špica. Odtod je prišlo na izdajo vojaškega geografskega zavoda od leta 1880 ime Lipach-špica, v izdaji leta 1908 pa nastopi kar naenkrat Lepa Špica; to pokvarjeno ime se sedaj zanaša naprej in je tudi na Lechnerjevi izdaji od leta 1910 in na Knafelčevem zemljevidu. Morda sta nastali obe imeni, Lipova Špica in Lepa Špica, le iz nazivanja Sočanov „Lope.“ Zadavno so sicer pasli Bohinjci drobnico po gornji Komni in do vrhov; saj so imeli v krnici pod Čelom svojo bajto. Odkar se pa Sočani spominjajo, pasejo le oni, in sicer prihaja živina iz planine „Za Skalo“ čez Muže, Staro Utro, Láberje, Travniško dolino, preko Travniške Škrbine dol v Konto, Zadolino, čez Brda in često do Velikega ali Črnega jezera. Ravno tako pa uhaja čez Malo Špičje med 2315 pa 2077, t. j. zadnjo Trebiško Lopo, in čez Lašte pod Lopami od gorenjih jezer doli drobnica iz Trebiščine. Zaraditega mora ostati merodajno imenovanje Sočanov in Trentarjev, kateri imenujejo ves greben od 2077 do 2038 Lope, in sicer do 2353 Trebiške Lope, odtod naprej do Travnika pa Plazke Lope.

Orjaška gromada Lop se lepo vidi od Bovca in strmi škednji Trebiških Lop se vidijo v ozadju Čistega Vrhá, ko se prihaja od Vršiča doli pod Trentsko cerkev. Ne vem sploh, če se je že od članov SPD. izvršila kaka tura v lepo skupino Lop. Tudi nemški turisti le malo zahajajo sem; preblizu je Triglavsko pogorje s svojim čarom, pa recimo tudi s svojo reklamo in tekmovanjem nemških in slovenskih planinskih koč. Zato pa so Lope za turista, ki išče čistega planinskega užitka in lepih plezalnih tur čez stene, izredno vabljivi vrhovi.

3. Veliko Špičje ali Lipova Špica, 2398 m.

V nedeljo dne 24. avgusta, ob krasnem vremenu, smo zapustili kolikor toliko udobni planinski stan V Plazéh. Šele ob pol 6.ih smo odkorakali preko senožeti pod stanom in pobočjem Tičarice. Stopi se kmalu v redek gozd, ki nudi živini dobro, hladno pašo. Pod vrhom

Tičarice na desno je lep, zelen vršič in dolič pod grebenom, imenovan Košutnik. Steza je komaj vidna in se vzpne na obrez ravno za Čistim Vrhom pod 1874 m, kamor smo stopili ob 6.20. Odtod je lep pogled globoko dol v debro Veládovca in na Lepoče in Trebiško planino, dalje preko Trebiškega Dola proti Triglavu. Korita od Luknje do Zadnjice, Zadnjiški in Trebiški Dol in Dolina v Plazéh tvorijo eno podolje, za geologa zanimiv pojav.

Od Čistega Vrhra gre pot po drnastem obrezu naprej na zeleno sedlo 1866 m, kjer smo dobili majhno čredico ovac, ki je ostala čez noč na prostem. Onkraj, po Trebiških Lopah, so pa dirjali preplašeni gamsi v polnem begu po strmih pečnatih gredah. Iz sedla se leze strmejšje po zelenicah na Plažki Vršac, ki je naslonjen kakor šija na Lope. Konec in vrh šije se pričenja skalnata ostroga izpod Lop pod 2353 m. Ko stopiš z Vršaca na desno proti ostrogi, se ti zdi, kakor da imaš pred seboj orjaško piramido, katere prva plast mogočnih rezanih štirjaških kamenov se je pod neznansko težo udrla. Razločno se vidijo skoraj vodoravne, meter, poldrugi meter in tudi dva metra debele skladove podlage, ki so razpočene precej pravilno, tako da napravljajo vtis umetno zloženih kock; le v sredi je plast upognjena in tam so kocke zdobljene.

Pot pelje po tej piramidi gor; nje prvi del me je prav spominjal na plezanje na veliko piramido Keopsovo pri Giseh pri Kajiri. Iznad podstavka piramide se zavije nekoliko na desno čez snežen žleb na drugo piramidasto rebro, ves čas plezaje po težkih, visokih stopnjah do konec drugega žleba, potem po žlebu do škrbine na desno od prve Plažke Lope 2353 m, potem po grebenu na glavni vrh Velikega Špičja 2398 m.

Plezalo se je ves čas dobro v senci in v jutranjem hladu severne stene. Lahek svež veter je pihal čez Vršac. Le stopi in prijemi niso varni, ker se kamenje drobi in drsti. Treba je previdnosti in izbirati stopinje, izide se pa brez vrvi, plezalk ali derez. Posebno zadnji del poti je precej nevarna hoja, ker so stopinje strme po prhljem pečevju. Na škrbino smo stopili ob 7.50 zj. in po travnatih policah na desno na vrh do 8.10 zj. Vsa tura iz planinskega stanu v Plazéh do vrha znaša torej dobri 2 $\frac{1}{2}$ ure.

Ravno ko smo stopili vrh Špičja, smo pod seboj začuli zvonec ovčje črede, ki se je pripasla iz planine „Za Skalo“ po naši včerajšnji poti čez Brda v krnico med Brdi in Visokim Špičjem. Bilo je zopet krasno brezveterno vreme. Redki so taki užitki, kakor sem ga imel raz Lope. Pod seboj dolina Zajezerom z lepim zrcalom Vélikega jezera (1880 m), nad njim strme stene kakor zid. Iz Hribarice se obrne na levo

široka žlebovina „Za Korita“ pod 2448 m, na desno debela óblata Zelnata Glava 2320 m (Kadilnik jo imenuje v svojem opisu leta 1872 „Devet jezer v enem dnevu: „Zevnarica“.) Tik nje vrh „Nad Rjavim Žlebom“ 2310 m (ime po velikem rudečem žlamborju pod vrhom) in karakteristična provesna glava Kopice 2213 m. Vojaški zemljevid ima Kopico nad dvojnatis jezerom za koto 1898, kar je izgrešeno. Ime „Kopica“ za 2313 rabi že Hohenwart v svojem opisu leta 1838 in Kadilnik leta 1872, tako jo imenujejo tudi bohinjski pastirji; odločilna je prirodna tvorba, prava kopica. — Malo iznad jezer je karakteristična Tičarica 2091 m s svojo golo, oblo glavo. Vse Tičarice so gole, plataste. Poizvedoval sem večkrat pri bovških pastirjih, kaj pravzaprav pomeni „Tičarica“, a nisem dobil nobene razlage, četudi oblika pade v oko.

Stare izdaje vojaškega zemljevida zamenjavajo ime Velika Tičarica za Zelnato Glavo, Malo Tičarico pa za Kopico. Krnica pod Velikim Špičjem se imenuje „V Laštah pod Špičjem“. Odtod dalje proti planini Lepoče gre koritasto Naklo. To ime se dobi večkrat v naših Alpah, kjer pomeni rebro nad sobrežinami (Hügeltalung).

Z Velikega Špičja se ti zdi, kakor da imaš pod nogami pastirske ute pod Velikim jezerom, nedaleč od turistijske nadelane steze. Zeleni dol planine Lepoče (1578 m) je lepo viden, ne pa planinski stan. Višja lašta, kakor odvaljena izpod Vel. Špičja, se imenuje Mali Grad, druga pod Malim Špičjem (2315 m) pa Veliki Grad. Odtod se je zaneslo med Bohinjci tudi ime za celo skupino Lop, še posebno za Veliko Špičje: Grad. Tako so povedali Bohinjci ime prvemu slovenskemu turistu v teh krajih, Kadilniku. V svojem opisu govori Kadilnik o gorskem grebenu ki se vleče od Črne Prsti pa do Grada, za njim Soča. Naprej od Grada proti Triglavu pa mu je Vršac. Tudi iz tega se vidi, da Bohinjci ne vedo za prava imena; treba se je držati imenovanja Trentarjev in Sočanov. Kadilnik sam je naletel na bovške pastirje od dvojnega jezera naprej.

Naravnost proti jugu nad prvim skokom nad Ukanco se svetli siva streha lovske kočice barona Borna (1469 m) izmed zelenih gozdov daleč okoli, bivše znamenje bohinjskim in soškim pastirjem, da se bliža čas, ko veliki kapital kupi vsa širna planinska tla, kjer so bodo gojile divje koze in srne ter izpodrivale leto za letom mirne ovčje in kozje črede.

Ostali smo na vrhu skoraj dve uri in pol. Ker nisem potreboval več posebnega vodnika, smo se ločili ob 10. in pol predp. Kavs je odstopil po isti poti, kakor smo bili prišli. Večjega dela turistijske oprave nisem več rabil, ostalo nam je tudi precej brašna, ker sem vse tri planine Črni

Vrh, Plazje in Za Skalo prehodil v treh dneh, dočim sem bil izprva računil, da bom rabil najmanj teden. Radi tega sem mu naročil, naj mi odnese prtljago v Trentski Log nazaj.

Pod Čistim Vrhom je krenil po strmi stezi v Trebiščino in potem v Soško dolino. Midva s Komacem pa sva si pridržala v nahrbtniku le toliko, kolikor bi potrebovala za turo na Triglav in čez Zeleni Sneg dol po Plemenicah (nova pot nemškega planinskega društva) na Luknjo in po Zadnjici nazaj. Spustila sva se po policah proti Malemu Gradu. Mehka muravica je tod bila večinoma neobjedena, znamenje, da letos še niso prišle tako daleč ne soške in ne trebiške ovce. Trava in kamenje se je zdelo še nedotaknjeno. Od Malega Grada sva hotela k Velikemu jezeru, a malo nad njim sva krenila preveč na desno; plazila sva se po razdrtih laštah še precej zarasle Zadnje Komne ter prišla šele ob 12. do pastirskih ut. Te imajo v zakupu iz Čresnice, a redé le 31 krav, katere pasejo dekleta. Po Goriškem služijo na planinah le moški, največ mladi fantje in starejši spravniki, dočim so na Bohinjskem planšarice — ženske. Ako si hodil leta in leta po Bovškem, ti tudi v prvem trenutku prav čudno bije na uho trda kranjska slovenščina. Ako se že opazi razlika izgovarjanja med sorodnimi goriškimi občinami Bovec, Log, Trenta, tem napadnejša je razlika med primorskim in kranjskim narečjem in po moji intuiciji mora ta razlika biti že prastara; nehote sem se spomnil dvojega plemena, starih Karnov in sosednjih Tavriskov, ki so se bili tod dotikali.

Nameraval sem izprva v planino Lepoče, a ker sem dobil z vrha točen pregled cele Komne in Jezerske doline, sva krenila s Pavrom na levo na zaznamovano turistovsko pot ob jezerih do društvene planinske kočé, kamor sva stopila ob $\frac{3}{4}$ 1.

Krvavec - Greben - Cojzova kočá.

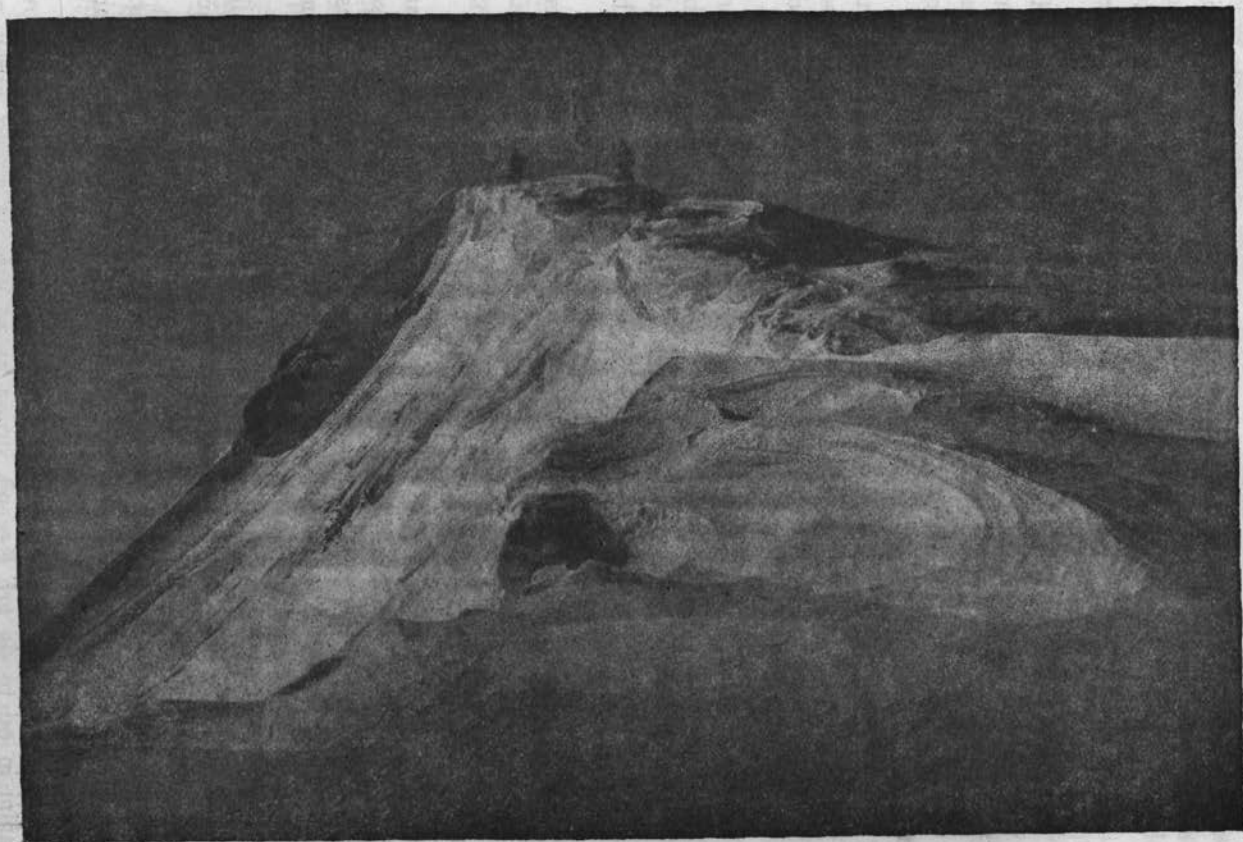
F. J. Lapajne.

žajljena ugodna vez v predgorju Kamniških planin od Krvavca čez Greben do Cojzove kočé je sklenjena. Seznaniti hočemo ljubitelje gorá tudi s tem lepim delom naših planin. —

Zagospodovali smo v prej nemški Cojzovi kočí.

Izropano in poškodovano kočó je bilo v prvi vrsti popraviti, potem nanovo opremiti. Urediti je bilo treba poti proti Kokri, na Grintavec in v Bistriško dolino. Ko je bilo to doseženo, smo pričeli misliti, kako naj tvorimo zvezo s predgorjem, oziroma z zaledjem Cojzove kočé. — In to je danes dovršeno!

Krvavec v zimi. (Snežni zameť.)

Krvavec, kdo ga ne pozna! Planina, visoka 1854 m, je skrajna južna točka Kamniškega predgorja. Bujna flora, z omamljajočim vonjem, kdo se še ni naslajal ob njem? In mah, ti mah s Krvavca, koliko lekarn si že napolnil, kolikim jetičnikom si že zamoril kal bolezni! Višnjeve poljane encijana, vas se z grenko slastjo spominja marsikak oboleli želodček. Planinska rabarbara, tudi o tvojih čudodejstvih imamo dovolj prič!

Da bi govoril o razgledu s Krvavca, se mi dozdeva že kar odveč. Oprtaj se, in hajdi za menoj!

Prihajaš iz Ljubljane, izstopi v Kamniku. Napisna deska S. P. D. ti kaže smer dobro markirane poti proti Tunjicam in dalje k Svetemu Ambrožu (1086 m). V 2 urah in pol si gori. — Nameravaš si ogledati zelene Crklje, dobro; izstopi na Holmcu. V Mostah kreni proti Komendi. Vodetov „cekinček“ ti ne bo tako hitro izginil iz ust in iz spomina. Lepa travnata steza te povede v Crklje in od tod k Svetemu Ambrožu. Vsa pot bi bila dolga 3½ do 4 ure. — Zanimiva je tudi pot preko Kranja skozi Velesovo in mimo zgodovinskega gradu Strmola do Crkelj. Pešpota je za dobri 2 uri.

Mežnarjev Nace pri Sv. Ambrožu je kaj postrežljiv; vsega ti privošči, česar zmore planinski poljedelec in živinorejec. V pogovoru bo prav rad samega sebe obtoževal kot „neumnega gorjanca“, vedi pa, da je v marsikaterem oziru bolj prebrisan ko kak meščan. Njegova sodba o ljudeh je sila modra. — Če si večerni gost, lahko tu prenočuješ v mehkem senu; no, če ti noge ne pešajo, pa stopi še malo višje. V eni uri smo na Jezerski planini in še ½ ure, pa si v planinski Kriški koči, ki ji gospodari Ambroževa (Nacetova) družina. Tudi tu imajo vsega planinskega blaga v izobilju in dovoljno prenočišče.

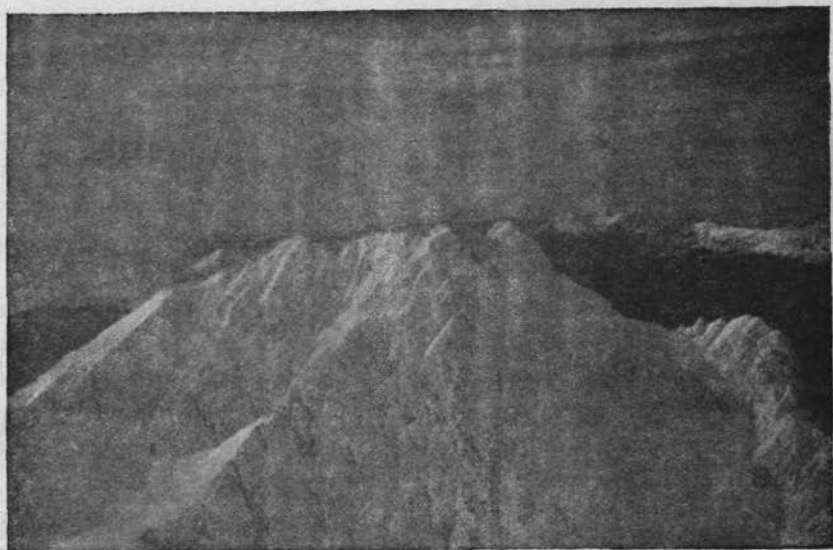
Ker ne vem, ob katerem času si se napotil s postaje, tedaj kar sam meri pot in čas. Še eno uro hoda in že si vrh Krvavca; oziraj se, dihaj globoko in hvaležen mu boš, ki te je privedel tu sem. — Česa pa pogrešamo tu gori? Koče, prijatelji, planinske koče: za njeno rojstvo pa se že pripravljajo plenice. O tem drugič!

In Krvavec! Kot sapnik veličastnega Grintavca ti kaže pot dalje preko gorskih vrhov, dosedaj jedva dostopnih, proti Grebenu, v pljuča na Kokrskem sedlu. Nerodni so bili ti grebeni, škrbasti, zaraščeni s cretjem, nič stalne stopnje ni bilo; v grdem žlebu „Ježe“ pa je obstala marsikaka noga, se obrnila ali pa navrnila v Podkorensko dolino.

Danes ni več tako. Koj pri Krvavcu se ločita dve poti, držeči v severno smer. Spodnja se vije pod Velikim Zvohom proti Sojnikovi planini in od tu do vrh Korena, druga pa se vzpenja preko vrhov na omenjene „Ježe“, ostro in razdrapano pečevje. Prehod je bil tu nevaren, ker se bo skala onstran sedanjega žleba odtrgala prej ko slej.

Nova, krasno izdelana pot se temu nevarnemu kraju izogne nižje za kakih 20 m in preide v ozek žleb, ki je zavarovan s klini in z železno vrvjo. Danes je pot dostopna vsakomur, tudi otroku in nevajeni ženski. Onstran žleba se pot zopet povzpne na rob, vodeč proti Korenu. Od tu imaš prekrasen pogled na divno Grintavčevo skupino.

S Korena drži desna pot na Košutno, Kompotelo in Mokrico, preko Dolgih Njiv pa na levo in skozi Kalce proti severu.

Pogled na Kočno z Grintavca.

Ker je bila pot preko Grebena doslej radi nezanesljive stopinje na oddrobljenem pečevju nevarna, smo že večkrat iskali udobnih vezi s Kokrskim sedlom, a vsakokrat smo naleteli na velike težkoče. Nova pot nam je odstranila vse zapreke. S Korena zavijemo proti severozahodu po obnovljeni markaciji na Dolge Njive, debelo pokrite s planinskim mahom; skoro neopaženo nas privede steza na vrh Grebena (2224 m). Stara pot je vodila z njega prav v dolinski kotel Kalce, nova pa skrajša nepotrebno stopnjevanje v toliko, da nas deloma pod pobočji, deloma po pobočjih privede na Kalško goro, kjer boš vzhičeno zaukal, doli v dolini pa ti bodo že zadoneli odzdravi iz Cojzove koč.

Če bi te skalni Greben morda ne privlačeval, si pot lahko skrajšaš. Vzemi severno smer preko Kalc, dokler ne prideš na križišče; spodnja steza vodi v Bistrico, zgornja pa se vzpenja po novi poti na Kalško goro, od kjer je slikovito izpeljana v vijugasti obliki proti ozkemu žlebu, lahko dostopnemu, in iz njega na zeleno tratinico okoli Cojzove koč.

Na vsej 5 urni hoji, od Krvavca sem, ni dobiti vode, kar naj
žejna grla vpoštevajo.

Z novo izpeljano potjo je dana prilžnost, da se seznanijo turisti
s celim predgorjem, katerega lepoto je do sedaj občudovalo tako malo
število obiskovalcev.

Na smučima po Medvednici.

Branimir Gussich, Zagreb.

Vedro je zimsko jutro! Sunce se tek sprema da izadje na istoku,
a i poslednje zvezde nisu još ugasile svoje luči. Veliki zimski
mir obuhvatio sve živo i neživo. Samo gdekada dune na čas
studen i severni vetar, da čoveku zazebu sve kosti, rušeći debele na-
slaga inja, koje se bilo nakupilo na granama.

Čudesno izgleda danas šuma! Obukla se u svoje najsvečanije
zimsko ruho, zaodjela se u bele peče i svetlucave marame, zamotala
se u debelu navlaku, iz koje samo prema južnoj strani proviruje tamna
ili siva kora ogromnoga drveća. Stari je sneg pokrila pedalj debela
naslaga svežega, noćas paloga, sipkog snega, koji se izmešao sa naj-
raznolikijim kristalima inja, što ih je vetar pobacao sa drveća.

Nedirnuta je sva ta priroda i još nije ljudska noga sa svojim ne-
zgrapnim dubokim tragom poremetila sklad ove divne harmonije. A ne
treba se ni bojati, da će itko danas amo doći, jer je Božić, a na takav
dan, stari je običaj, svaka krštena duša ostaje kod kuće. Tek sam ja
bio uprtio svoje verne smuči i protiv drevnoga običaja pošao božićevati
tamo, gde je Božić i lepšiji obilatiji, otkuda može čovek da ponese trajne
i nezaboravne dojmove.

Sneg je prekrrio sve neravnosti i udubine, a smuči su, tiho šušta-
jući, nesmetano urezivale svoj dugi zmijugavi trag u belu, nedirnutu
površinu. Prsa su se širila, a pluća nadimala od svežega planinskoga
zraka, a reski se vonj smrekove i jelove smole širio okolinom. Eto i
crvene sunčeve kruglje, koja se uspela povrh susednoga vrhunca, te sa
svojim ranim zrakama počela da oživljuje krajinu.

Tiho kao kakova sablast jurim tim šumama, čas se spuštajući,
strelimice ili u zavojima, čas se uspinjući na koji vrhunac. Postajem
obestan ko maleno dete, i doskora velike crne rupe označuju mesta,
gde sam, izgubivši ravnotežu, celi zaronio u meki prhli sneg. Eto me
na nekoj čistini, a otvoren se pogled daleko širi po horizontu. Po-
damnom veliko magleno more prekriva naše ubavo Zagorje, a tek vrhovi

Ivanščice, Strehinščice i Macelja izviruju u sunčano svetlo. I Donati se i Kum ispoljuju u sunčanim zrakama, dok se daleko tamo na obzoru nizaju ponositi vrhovi Pohorja, Kamničkih i Julijskih Alpa; Ojstrica i Grintavec na severu, a starac Triglav na severozapadu osobito se jasno ističu u plavilo horizonta, dok ti pozorno oko može da otkrije i Kamničko sedlo pa Krvavec, te dalje valiku pačetvorinu Škrlatičnoga masiva, sa izrazitom piramidom, možda Špikom. Veliko Triglavsko snežište sve dovde reflektira oštre sunčane zrake, a čitav lanac nekih ogromnih vrhova, više na zapadu, gubi se u azurnoj modrini neba.

Prolazim ispod ogromnih omorika, ostataka prastare šume, kraj osušenih i okljaštrenih debila, koja kao kakove aveti strše u vis. Na jednom je mestu sneg raskopan, a smrznuto suhozeleno lišće kupine leži razgrnuto unakolo. Srne su valjda skušale da ovim zadnjim ostacima ljeta utaže svoj glad.

Tako je vreme brzo prolazilo, a sunce je već davno prešlo svoju najviše točku, kad se setih pogledati na sat. Trebalo se požuriti do lugarnice, jer je put još bio dalek, a dan kratak.

Uspnem se do „Kapelice“. Tu su ogromne, prastare omorike razapele svoje grane, čineći pravi svod nad velikim prostorom, koji je slabo bio posut snegom. Grane su teško držale debeli beli oklop, a pod svakim i najmanjim povetarcem škripale su i pucale od velike težine. Katkada bi se koja grana uz silan štropot survala na tle, povukavši sa sobom velike mase zamrznutoga snega. Pod tim debelim krovom, koji je i suncu branio ulaz, vladala je neka polutama, samo mestimice prekinuta pramenom zraka, koje su zalutale ovamo. Bilo je, kao u kakovoj grobnici, a dok sam dulje stajao, počela mi je zima polahko podjedati kosti.

Podjem do preseka, koji se je provlačio upravo bilom gore. Tu je malo više mesta za vožnju, debila stoje razdaleko, a brojne udubine i panjevi prekriti su glatkim zimskom prevlakom. Stisnem remen oko pasa, da bolje pričvrstim nahrpnik i u brzom letu pojurim nizbrdice. Sipki se sneg prašio, a tamne su smreke i omorike brzo izmicale u dugome nizu. Sneg je ovde bio dosta neravan, jer je vetar mestimice naslagao velike zapuhe, pa je oštro trebalo paziti, da čovek ne padne.

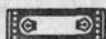
Evo me kod osamljene Rauchove lugarnice! Debeli pokrov snega pritište ju k zemlji, a i vrata su gotovo sasvim zametana snegom. Tragovi nekog zečića, koji je valjda u vrtu tražio zamrznuti kupus, presecali su belu površinu. Stare, napola zasipane ljudske stope kazivale su, da lugar i zimi posećuje i čuva ovu daleku kućicu. Podjoh dalje! Čas gore, čas dolje vodio me kolnik, uvek hrptom Medvednice, sve dalje put istoka. Ogromne bukve i prastare omorike i jele neprestano su se izmenjivale, a i dan se već približavao koncu.

Sunce je več jeko naginjala k zapadu, a i večernja je smrzavica već bila započela, kad stigoh na razkršće. Ravno dalje vodi put na Lipu, dok ja krećem desno, strmo nizbrdice naprama Gorščici. U brzoj vožnji spuštam se prema lugarnici. Već me izdaleka pozdravlja uzek pramen dima, što se iz dimnjaka ravno diže u nebo, crveno od zalaza sunca. Još nekoliko metara i ja se zaustavim upravo pred ulazom u kuću, na sredini prostranoga dvorišta.

Izleti gazda sav zapanjen, ne znajući u prvi mah, što je to takovom brzinom doletilo u njegovo dvorište. Prepozna me, a srdačan stisak ruke pozove me u gostoljubivu kućicu, dok je mali psić još uvek nepoverljivo u kutu mrmljao. Ugodno je bilo sediti uz obilnu božićnu večeru kraj toploga ognjišta in slušati, kako vani sever, koji se bio pod večer opet pojavio, lomi granjem. Zaredali se razgovori o lovu i gospodarstvu; ljudi sretni, što je opet netko iz grada došao, pričali su sve svoje sitne doživljaje i dogodovštine, a ja sam ih rado slušao, jer mi je ovaj kraj drag kao nijedan drugi. Tako je brzo prolazilo vreme, te je već bilo kasno u noć, kad se spremismo na počinak. Ugasnuli smo luč, svaki se smestio na svoj ležaj, a samo pucketanje ugaraka na ognjištu i zavijanje bure prekidalo je tišinu.

Drugo sam se jutro rano spremio na polazak, jer sam hteo svakako do podneva da stignem kući. U dugoj sam vožnji, najpre po krasnim livadama, a onda po strmom kolniku, dospio u dolinu.

Upravo je prvo crvenilo hvatalo okolne bele gorske vrhunce, kad sem udario cestom prema Zagrebu.

Veliko Kozje — Lisca.

Dr. Otokar Baš.

Med vožnjo iz Laškega proti Zidanemu Mostu*) si opazoval visoke, većinoma obrasle strme hribe, ki obdajajo na desni in levi dolino, bolje sotesko, skozi katero te pelje železnica ob Savinji do njenega izliva v Savo. Izmed hribov v tej okolici je najznamenitejši vrh Veliko Kozjé, katerega strmi, severozapadni rob sva s tovarišem Milkom opazovala med vožnjo iz Laškega proti Rimskim Toplicam na jugu; onstran Rimskih Toplic pa se nama je na levi od železnice pokazala cela, skoraj navpična stena te gore.

Bilo je lepo aprilovo jutro; v nadi, da bova imela lepo vreme, sva dobre volje zapustila kolodvor na Zidanem Mostu in sva prekorakala

*) Bilo je leta 1914. — Članek je bil spisan, da se občinstvo opozori na Celjsko gorovje in na Jurkovo koč. Dovolj razloga imamo, da ta namen poudarjamo tudi danes. — Uredništvo.

za vozove in pešce namenjeni zidani most. Onstran mosta sva šla skozi tunel pod železniško progo in stopala navkreber skozi slikovito ležečo delavsko naselbino, od koder je zanimiv razgled čez lepo okolico ob izlivu Savinje v Savo.

Pot (markirana) pelje najprej skozi krasne gozdove in deloma čez travnike in njive mimo nekaterih kmetov. Čim višje prihajaš, tem obširnejši ti postaja razgled. — Po približno poldrugi uri hoda iz Zidanega Mosta ti pove tabla, kje je pot na Lisco, ki jo razločno vidiš na jugovzhodu. — Od tod sva krenila na levo proti severu in potem proti vzhodu za robom njive, kjer sva kmalu opazila rdeče znake, ki kažejo na strmi vrh, z navpičnim prepadom na levi strani. Lepota tega gozda me je spominjala na lepe čase, ko smo nad izvirom Kamniške Bistrice pregledovali nekdanja bivališča — rokovnjačev.

Prišedši na greben, sva krenila na levo in kmalu sva stala na skali, ki moli iz gozda ven nad strmim prepadom. Ura je kazala 7; dve uri sva hodila od kolodvora na Veliko Kozje. — Jasno solnce je obsevalo Kamniške planine, en vrisk je veljal v pozdrav Triglavu! Gledala sva po gozdnih hribih lepe domovine in med zajutrkom mislila na tiste prijatelje v Celju, ki so baš zdaj šele lezli iz postelj in gledali skozi okna v celjsko jutranjo meglo.

Pol ure pozneje sva kolovratila od tega roba nazaj do tja, kjer sva bila prišla na vrh grebena, in od tega mesta sva jo mahnila po vrhu grebena skozi grmovje naprej proti jugu do drčastega pota, po katerem sva kmalu dospela zopet na markirano pot — proti Lisci. Hodila sva po grebenih in uživala spotoma na levo razgled po Sp. Štajerskem pa v Savsko dolino, proti meji Hrvaške. —

Medpotom naju je ogovorila neka kmetica, in naju je vprašala, kako nama je všeč les v goščah. Mislila je namreč, kakor sva uganila, da ima pred seboj lesna trgovca, ki sta si prišla drevje ogledavat. Omenjam to radi tega, ker je mnenje te kmetice značilno za to, kako redko semkaj pride kak turist. Kajti da bi se mestni človek potrudil v take hribe, ne da bi imel tam kak opravke, tega večina kmetskih ljudi v Celjskem gorovju ne razume.

Raz Veliko Kozje do cerkvice sv. Jošta pod Lisco sva hodila 1 uro 40 minut. Preden sva prišla do cerkve, sva si natočila pri kapeli iz studenca sveže vode, pri cerkovnici pa sva dobila ključ Jurkove kočice SPD in četrto ure pozneje sva že videla na planini Lisci to kočico.

Stopila sva iz gozda in pred nama je bila planina — kakor vrt obrasla z najrazličnejšimi cvetkami. Toplo solnce je obsevalo ta vrt, tanki oblaki so plavali tu in tam čez azurno nebo, vladal je tisti sveti mir, ki ga uživaš samo v hribih; tu pozabiš najlaglje za nekaj časa težave in skrbi delavnika.

Ležala sva pred Jurkovo kočo na mehki travi, gledala v sinje nebo in sanjarila kakor dva otroka; — razburljivost najinih poklicov je ostala daleč tam v soparni dolini . . .

Razgled z vrha Lisce, oddaljenega streljaj od Jurkove kočice, nama je na daljavo danes zapirala soparica, ki je proti poldnevu nastala. Ob popolnoma jasnih dneh je pa razgled z Lisce zanimiv in zelo obsežen. Vidi se daleč po Štajerskem, Kranjskem in doli proti Hrvatski.

Čedno in praktično urejeno Jurkovo kočico sva pregledala in jo našla v redu. Spomnila sva se pri tem naše kočice na Mrzlici, v kateri sva žalibog morala opetovano opazovati, da marsikateri človek še ne ve v kakem stanu gre neoskrbovano kočico zapustiti. Mudila se pa nisva dolgo v koči; prelepo je bilo na prostem pri njej.

Odstopila sva skozi Razbor v Loko pri Zidanem Mostu. Ta pot je daljša in manj priporočljiva kakor markirana pot od cerkve sv. Jošta pod vrhom Lisce v Sevnico (2 uri).

Obzor.

Novomeška podružnica je odkrila dne 5. junija t. l. spominsko ploščo Janezu Trdini na Gorjancih ob državni cesti „pri Zajcu“. Slavnosti se je udeležil novomeški Sokol korporativno z naraščajem, Obrtno društvo z godbo in mnogoštevilen narod od blizu in daleč. Ob odkritju je govoril g. višji šolski nadzornik Josip Wester in g. vladni svetnik Ferd. Seidl. — Novomeška podružnica je prirejala letošnje poletje izlete v okolico ter predavanja, s katerimi je zbudila med Dolenjci zanimanje in ljubezen do narave, posebno do naših planin in marsikdo je krenil v naše Alpe. — Da je podružnica res pridno delovala, priča najbolj precejšnje število novo pristopivših članov.

Izgubljenica je bila še popolnoma nova črna dokolenica z zelenim robom na poti s Kamniškega Sedla čez Kokrsko sedlo do Kamniške Bistrice. Ker ena sama dokolenica gotovo nikomur ne more biti v korist, se najditelj naproša, da jo odda v društveni pisarni S. P. D.

Planinski koledar za l. 1922, uredil Franc Kocbek, nadučitelj v Gornjem Gradu, je dotiskan ter se razpošlje koncem novembra. Lanski naročniki dobijo koledar brez posebnega naročila; kdor pa rabi več izvodov, kakor tudi novi naročniki, naj se obrnejo na založništvo „Planinskega koledarja“ (Bruno Rotter) Maribor, Krekova ul. 5. — Cena s poštnino 5.25 dinarjev ali 21 kron.

Vsebina: Dr. H. Tuma: Vogel, planina V Plazéh, Veliko Špičje (Lipova Špica) (str. 145) — F. J. Lapajne: Krvavec - Greben - Cojzova kočica (str. 152) — Branimir Gussich, Zagreb: Na smučima po Medvednici (str. 156) — Dr. Otokar Baš: Veliko Kozje — Lisca (str. 158), — Obzor: Novomeška podružnica, Izgubljenica dokolenica, Planinski koledar za l. 1922 (str. 160). — Naše slike: Krvavec v zimi, (str. 153), Pogled na Kočno z Grintavca (str. 155).

Urednik dr. Josip Tomišek v Mariboru. — Izdaja in zalaga Slovensko Planinsko Društvo v Ljubljani (Osrednji odbor). -- Tisk tiskarne Makso Hrovatin v Ljubljani.